

Abonamentul:

pe 1 an 6 cor.
pe 1/2 an 3—
pe 1/4 an 1-50

ROMANIA:

pe 1 an 10 lei
pe 1/2 an 5—

TARA NOASTRA

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ.

Redacția
și
administrația
SIBIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 6.

După congres.

Congresul național-bisericesc din anul acesta — împreună cu serbările centenare ale Marelui Andrei — a fost așteptat de toată lumea românească cu mult interes.

Insuși faptul, că biserica ortodoxă avea să își rostască cuvântul hotărâtor în chestia limbii de catehizare și în chestia susținerii școlilor confesionale, chestii importante, discutate în presa noastră de aici și în presa de dincolo de munți, dedea o deosebită importanță congresului din sesiunea aceasta. Dând seamă despre serbările centenare, acele s'au făcut cu rară solemnitate — și după împrejurările noastre ori câtă critică vor face, ceice erau mai la adăpost, ele au avut un succes strălucit și au întrecut mult pe cele dela 1898. Dacă nu s'a putut mai mult face, vina nu e a oamenilor puși la cârma bisericeii, ci ea este a se căuta în constelația politica de azi și în referințele în cari ne găsim. Dacă aceste le-ar cumpăni bine cei ce fac critica, — ar reveni la alt mod de judecată.

Trecând la lucrările congresului, acesta s'a degajat în chestia limbii de catehizare și în chestia susținerii școlilor în modul cel mai multămitor pentru întreaga obște românească, luând hotărâri unanime și cu rară însuflețire. Prea ușor s'a trecut, după părerea noastră, peste regulamentele, cari au să normeze disciplina clerului, viața parohiilor, examinarea învățătorilor și a profesorilor dela institutele pedagogice.

Regulamentele aceste 4 se pare că nu au fost destul de bine studiate, sau chiar dacă au fost studiate, nu au ajuns nici la cunoștința deputaților ca să le prelucere cu mintea și expe-

riențele lor, nici a persoanelor pe cari le privesc ca să-și spună și ele cuvântul lor.

Intâinim acest obicei rău de multă vreme în consultările forurilor noastre legislative.

Răul este că proiectele nu se publică în presă, dacă nu cu ani, apoi cel puțin cu luni mai înainte, ca cei chemați, cei interesați să își spună și ei cuvântul lor.

Și mai rău este, că proiectele nu sunt însoțite de o motivare din care să se vadă, ce anume a îndemnat pe Consistorul metropolitan ca să prezenteze modificarea regulamentelor pentru parohii și al celui disciplinar după praxă de 3 ani.

Dacă s'ar fi dat în publicitate motivele, dacă s'ar fi aratat scăderile și lacunele din regulamentele vechi, — de sigur, că s'ar fi cruțat mult timp cu discuțiunea și la tot cazul, ținând seamă și de vederile celor interesați, ar fi eșit mai complete, mai ușor executabile, ca și cum s'au statorit prin votări de ocazie, după impresia, ce și-au câștigat membrii congresului din motivarea unui sau altui orator, om și el și poate angajat în vr'o direcțiune sau direct interesat să fie așa și nu altcum.

În viitor nădăjduim, că nu vom mai da de acest inconvenient — și mai puțin ni-s'ar da să vedem, că comisiunea să s'ar ea însăși pe timpul congresului un elaborat nou — și congresul să abandoneze după o singură cetire proiectul consistorului mitropolitan și să accepte pe al comisiunii.

Trecând peste aceste mici inconveniente rezultatele congresului din anul acesta se pot socoti între cele mai satisfăcătoare.

Chestia episcopilor, care s'a trăgănat de 30 ani prin congresele noastre — s'a rezolvit și ea

definitiv prin factorul legal, rămânând numai executarea.

Probabil că de aci încolo au să se ivească greutățile.

Cu o tactică bine aleasă factorii competenți vor ști să afle și aici calea cea adevărată, cum o au aflat în alte chestii gingașe — numai să fie voință firmă și hotărâită. Și după toate semnele aceasta se pare că lipsește; opoziția are și ea argumente tari, pentru rămânerea la „status quo”, deși nimenea nu va putea nega, că biserica noastră are lipsă mare de centre noi culturale, de fortărețe, de unde să poată combate mai cu înlesnire pornirile protivnice de tot soiul.

Dacă ar fi să mai reflectăm și la reconstituirea consistorului mitropolitan, tot ce putem zice este, că alegerile s'au făcut în deplină libertate.

Renunțarea unora de bună voie, căderea alor 1—2 persoane și înlocuirea tuturor cu forțe mai tinere — s'a făcut spre binele bisericeii.

Așteptăm numai ca cei intrați de nou — alăturați cu cei rămași — să dea o nouă direcție lucrărilor — direcție mai sănătoasă și mai mănoasă în rezultate. Terenul este larg și deschis, deci să-i vedem pe toți la muncă în interesul bisericeii.

Acesta este cuvântul nostru în chestia congresului din anul acesta.

Asociația și arhieriei noastre.

După ani îndelungați, ni s'a dat din nou prilej să vedem la o adunare generală a Asociației, cea mai înaltă instituție culturală a noastră, un arhieru român. I. P. Sf. Sa I. Meșianu a azistat la amândouă ședințele Asociației, dar — ni-e teamă — numai fiindcă adunarea generală a avut loc în

FOILETON.

Și totuși...

Ne despărțim — și cine știe
De-o fi să te mai văd cândva;
Mi-or trece altele prin suflet,
Și alți nebuni în preajma ta.

Și totuși, ar fi fost frumoasă
Povestea noastră fără rost,
De n'ai fi vrut să-mi fii stăpână
Și robul tău dac'aș fi fost.

... Acuma, când coboară seara
Și cad gemând uscate foi, —
Eu știu că voi cercă zadarnic
Să uit povestea dintre noi,

Și știu că'n seri de nostalgie
Spre mine gândul ai să-ți porți:
— Mustrarea ne va roade veșnic,
Cum roade viermele pe morți...

Victor Eftimiu.

Viscolul.

Pe la sfârșitul anului 1811, epocă vrednică de amintire pentru noi, trăia la moșia sa Nenaradow bunul Gavril Gavrilovici R...

Eră vestit în împrejurimi pentru ospitalitatea și cordialitatea sa; vecinii săi veneau mereu la el să mănânce, să bea, să joace cărți pe cinci copeice cu soția sa Parascovie Petrovna, și câțiva să privească pe fiica lor, Maria Gavrilovna, tinără de 17 ani, palidă și bine făcută.

Trecea ca jo partidă și mulți se gândeau la dansa pentru ei înșiși sau pentru fiii lor.

Maria Gavrilovna fusese crescută cu romane franțuzești și prin urmare iubea. Obiectul alegerii sale eră un sârman sub-locotenent, dus atunci în concediu în satul său...

Îndrăgostiții noștri își scriau și se vedeau în fiecare zi între patru ochi în pădurea de pini sau aproape de vechea capelă.

Venirea ernii intrerupse întâlnirile lor, dar corespondența continuă mult mai activă. Vladimir Nicolaevici, în fiecare din scrisorile sale o rugă să i se dea lui printr'un măritș secret. Se vor ascunde câtva timp, apoi se vor arunca la picioarele părinților ei, cari de sigur că ar fi fost atinși în cele din urmă de atâta statornicie energică și de nefericirea îndrăgostiților, și le-ar fi spus de sigur: „Copii, veniți în brațele noastre“.

Maria Gavrilovna șovăi mult timp: multime de planuri de fugă fură refuzate. În cele din urmă se invol; în ziua hotărâită ea trebuia să nu cineză și să se retragă în camera sa sub cuvântul unei dureri de cap. Cameriera ei eră în complot. Amândouă trebuiau să se coboare în grădina prin scara din dos, să găsească afară o trăsură preparată, cu care vor veni în satul Jadrino, departe de cinci verste de Nenaradow, și se vor opri înaintea bisericii unde le va aștepta Vladimir. În ajunul zilei decisive Maria nu durmi toată noaptea; strânse, împachetă rufărie și haine, scrisese o lungă scrisoare unei sensibile domnișoare, prietină a sa, și alta părinților săi. Ea își luă adio în cele mai atingătoare expresiuni, aruncă vina pe forța irezistibilă a pasiunii și termină zicând, că va socoti ca minutul cel mai fericit din viață pe acela în care i s'ar da voe să se arunce la picioarele părinților săi.

Inserase... Afară zăpada viscolea, crivățul urlă, perdelele mișcate se izbeau cu sgomot, totul îl părea amenințător și de tristă prevestire.

În curând tăcerea se întinse peste toată casa adormită.

Maria se înfășură într'un șal, își puse o rochie groasă, luă în mână pachetul și ieși prin scara din dos.

Să lăsăm pe tinăra fată în grija destinului și a dibăciei vizitiului Tirioki și să revenim la tinărul nostru îndrăgostit...

Sibiu și fiindcă în discursul de deschidere s'au adus laude binemeritate faptelor mari ale lui Șaguna, care a pus temelile Asociației de astăzi.

Arhierii noștri, de obicei, găsiu că e de-ajuns să felicite Asociația, cu prilejul adunărilor generale, prin telegrame scurte, urându-i spor rodnic în lucrările ei.

La adunarea generală din acest an am constatat, însă, un caz ciudat: nici mitropolia din Blaj, nici episcopiile dela Oradea-Mare și Lugoj n'au luat act de adunarea generală din Sibiu, uitând chiar și uzul vechiu de-a trimite o telegramă de 10 cuvinte ... à 6 fileri.

Nu vrem să analizăm motivele acestei apariții, de teamă să nu ajungem la rezultate prea puțin edificatoare pentru cei-ce speră într-o frățescă conlucrare a celor două biserici românești — măcar pe terenul culturii naționale.

„Goană împotriva unui episcop patriot.“ Ziarele ungurești din Budapesta, relatând despre demonstrația din Sibiu împotriva episcopului Aradului, îi iau apărarea și numesc demonstrația o „goană“ a ultraiștilor împotriva unui „episcop patriot“.

P. Sf. Sa dela Arad a ajuns dară „episcop ... patriot.“ Nu credem, însă, că acesta ar fi să fie idealul P. Sf. Sale — nici chiar în cele politice — când bine va ști și P. S. Sa ce înțelege presa ungurească sub epitetul de „patriot“.

Inaintea lor nu e patriot decât cel ce-și uită de originea sa, cel ce-și părăsește neamul și se face dușman al intereselor lui și hulitor al aspirațiilor lui...

Nu contestăm intențiile bune ale P. Sf. Sale, dar lipsa de tact politic și de înțelegere a rostului acțiunilor politice nu poate să fie motiv de achitare. E, cel mult, un advertisement serios ca în viitor și P. Sf. Sa dela Arad să urmeze pilda lui Kossuth — fiul, care nu discută și nu face nimic fără secretarul său Sztérényi și nu ia parte la nici o discuție și nici o acțiune — la care nu se pricepe secretarul său.

P. Sf. Sa să nu fie, oare, în stare să-și găsească un Sztérényi?

REVISTA POLITICĂ.

Se deschid porțile temniței. La 1 Noembrie intră în temnița de stat din Seghedin dl Victor Branște dela „Gazeta Transilvaniei“ din Brașov pentru a și face osânda.

Și abia se vor închide porțile în urma lui și vor trebui să se deschidă pe seama altor și mai mulți... „Bud. H-p“ anunță anume că foile competente vor porni proces de presă împotriva tuturor ziarelor românești cari au publicat răspunsul presei române, adresat în chestia procesului dela Agram, presei străine... Puține ziare vor fi scutite... poate „Unirea“ din Blaj și „Tel. Român“ din Sibiu, cari n'au iscălit și n'au publicat, răspunsul.

De altminteri „Tel. Român“ n'are de ce să fie supărat pe procuror... Are alt proces, tot pentru publicarea unui apel... În ziua în care s'au început serbările pentru comemorarea marelui Șaguna, i s'a înmănat redactorului „Tel. rom.“ avizul că s'a pornit proces pentru publicarea memoriului adresat de medicii români către medicii din apus.

Curios e numai faptul că „Tel. rom.“ a publicat memoriul în chestiune cu rezervă, adăugând o notă în care declară că redacția nu se identifică nici cu „tonul și nici cu conținutul memoriului“...

După consiliul de Coroană. Consiliul de miniștri prezidat de Maj. Sa a trecut fără să fi adus o lămurire a situației. Criza e tot atât de departe de rezolvirea ei, cât de departe era înainte de acest consiliu dela care toată lumea politică aștepta mult, foarte mult.

Maj. Sa n'a luat nici o hotărîre definitivă în chestia rezolvirii crizei, ei și-a rugat miniștri să mai rămână și să încerce a menține coaliția.

Și miniștri s'au întors la Budapesta și combinațiile și intrigile s'au pornit. Cele mai multe combinații se fac în jurul contelui Andrassy, care e dușman declarat al Kossuthiștilor și ar avea chemarea să înfrângă la alegerile noi puterea numerică a acestui partid.

Un bărbat politic ungar a făcut următoarele declarații semnificative unui redactor dela „N. W. Tegeblatt“ din Viena:

De abia eșise Vladimir la câmp, când vântul începî cu o furie nebună, viscolul ridică până în slăvi zăpada și în virtejuri furioase o aruncă în fața lui Vladimir, care nu mai vedeă nimic.

Intr'o clipă drumul fu acoperit și imprejuriile inecate într'o brumă deasă prin care sburau fulgii albi de zăpadă. Cerul se făcî tot una cu pământul. Vladimir se găseă pe o câmpie și zadarnic căută să mai găsească drumul. Calul înaintă la noroc și în fiecare clipă se urcă pe o grămadă de zăpadă sau se infundă în vre-o groapă.

Vladimir se sileă să se țină pe drumul cel bun. Viscolul nu conteneă, cerul nu se lumineă. Calul începeă să obosească și eră plin de sudoare, cu toate că neconținut intră până la mijlocul corpului în zăpadă.

In cele din urmă Vladimir văzî că pierduse drumul. Se oprî, începî să se gândească, să socotească, să se convingă că trebuia s'o ia la dreapta; calu-i de-abia înaintă, căci de un ceas și mai bine eră pe drum. Jadrino nu puteă să fie departe. Dar el mergeă mereu și câmpul nu se mai sfârșeă; mereu munți de zăpadă și văgăuni. Timpul treceă, Vladimir începî să fie neliniștit.

In sfârșit, într'o parte se desluși ceva negru; Vladimir se îndreptă înspre acolo. Trebuia să fie aproape de miezul nopții; lacrimi îi țîșniră din ochi; mergeă la întâmplare; vremea

se liniști, norii se risipiră; înaintea lui se întindeă o câmpie îngropată sub valurile albe ale zăpezei. Noaptea eră destul de senină. Dinaintea celei dintâi colibe el sări din sanie, alergă la fereastră și începî să bată. După câteva minute oblonul de lemn se deschise și eși un bătrân cu barba căruntă.

— Ce vrei? — Jadrino e departe de aici? — Nu așa departe, la zece verste de aici.

La răspunsul acesta Vladimir își rupse părul și rămase înmărmurit ca un osândit la moarte.

— Moșule, zise dănsul, poți să-mi dai o călăuză? Plătesc cât vrei.

— Așteaptă, zise unchiașul închizând oblonul, o să-ți dau pe fiul meu, el o să-ți arate drumul.

Ușa scârțâi în țîțne, băiatul eși și merse înainte, când arătând, când căutând drumul îngropat sub troenele de zăpadă.

— Cât e ceasul? 'l întrebă Vladimir.

— O să se facă ziuă numai decât, răspunse tinărul țaran.

Vladimir nu mai zise nici un cuvânt.

Cocoșii cântau și se luminase de ziuă când sosiră în Jadrino. Biserica eră închisă. Vladimir plăti călăuza și se duse în curtea preotului. Troika sa nu eră acolo; ce veste 'l așteptă?..

Dar să ne întoarcem la bunii proprietari din Nenaradov și să vedem ce se petrece la dănsii.

Nimic.

Înainte de toate trebuie să vă declar că împăratul Francisc Iosif e un monarh foarte răbdător.

În tot timpul duratei acestei crize el s'a arătat foarte liberal; n'a voit să iasă nici un moment din cadrele constituției promulgate la 1867. Cu toate acestea Kossuth a făcut tot posibilul ca să răstoarne opera acestei constituții, tinzând la înjgheburăa unei Ungarii independente așa cum o visase Kossuth bătrânul. Din fericire, pentru Ungaria, mai sunt încă în țara aceasta oameni cari înțeleg că o Ungarie ruptă de Austria și unită numai cu uniunea personală a Domnitorului ar fi un pericol chiar și pentru Maghiari. Tot ce e posibil acum, ar fi ca Andrassy, reușind să aibă cu sine vre-o 100 de kossuthiști moderați, să poată forma un cabinet“.

Rezolvirea crizei ar fi să se facă, așadar, prin înfrângerea Kossuthiștilor...

Un interviu interesant. Ziarul „Reichspost“ din Viena publică un lung interviu cu deputatul Dr. V. Lucaciu, din care lăsăm să urmeze aceste câteva rânduri:

Sub domnia egalității naționalităților dezvoltarea culturală a Austriei a făcut progrese, cari cu acelea din Ungaria nici nu se pot compara.

În Ungaria s'a introdus însă sistemul fatal al feudalității ca în evul mediu și acest sistem a fost continuat până la extrem, și sub masca unui constituționalism inconștient a dus la hegemonia maghiară. Acest fals constituționalism servește numai la orbirea străinătății și la satisfacerea dorințelor Ungurilor.

Numai într'un singur caz iau Ungurii în serios constituționalismul lor, când fac dintr'ânsul o armă spre a căpătă dela Coroană concesii sau spre a micșora drepturile suveranului.

Prin acest mijloc reușește dualismul nesincer al Maghiarilor, care e socotit ca un contract între Coroană și totalitatea poporalelor, nu numai spre a-și atinge scopul lor, ci și spre a-l transforma într'o armă contra Suveranului și a guvernului austriac.

Maghiarii caută prin purtarea lor să silească Coroana să incheie în fiecare an noi compromisuri. Unde duce această atitudine a lor? La realizarea idealului lor kossuthist, la uniunea personală.

Cercurile dirigente ar trebui să se îngrijească cât mai e timp, să tae acești copaci crescuți până la cer....

Ziua se scurse fără nici un incident; dar noaptea? Maria căzî bolnavă. Se trimise în oraș după doctor. El venî seara și găsi pe Maria aiurând. Niște figuri violente o cuprinseseră și biata bolnavă vreme de două săptămâni fu pe marginea mormântului.

Nimeni din casă nu cunoștea chestiunea fugei: scrisorile din ajun fuseseră arse de Maria; fata din casă nu vorbise cu nimeni nimic, temându-se de mânia stăpânilor săi. Dar Maria Gavrilovna însăși, în aiureala sa necurmată, desvăluisse taina. Totuș cuvintele îi erau așa de zăpăcite în cât mama sa, care nu se mișcă de la căpătâiul ei, înțelese numai că ficia sa iubea pe moarte pe Vladimir Nicolaevici și că iubirea eră fără indoială pricina boalei. Ea se consfătuî cu bărbatul său și cu câțiva vecini și se hotărî în unanimitate că Maria Gavrilovna nu trebuia să ocolească pe cel pe care i-l desemnase ursita, că sărăcia nu este un vițiu, că avuția nu face fericirea, ci omul care-ți împărtășește viața și alte lucruri de acest fel.

Între acestea, Maria începuse să meargă spre bine.

De mult timp, Vladimir nu se mai ivise în casa lui Gavril Gavrilovici. Ii eră frică de indiferența cu care eră primit de obicei. Hotărî să trimeată, ca să-l caute spre a-i face cunoscută neașteptata fericire: consimțirea la căsătoria sa. Dar mare fu mirarea proprietarilor Ne-

Intre imprejurările actuale ar fi de dorit, ca noi Românii să ținem o conferință națională, a cărei hotărâri să fie prezintate Majestății Sale în forma unui memorandum, în care să se arete adevărata stare a lucrărilor din Ungaria.

D-voastră zâmbiți? Da. Guvernul ungar va grăbi să interzică ținerea unei atari conferențe. Se putea să nu mă gândesc la aceasta chiar eu? Dar nu mai sunt în Europa azile nepângărite pe sama prigonitilor politici? Dacă vom fi siliți, nu vom ezita a ne ține conferențele la Geneva, de pildă, sau rând pe rând în diferite centre ale Europei, pentru a dovedi ad oculos cât preț se poate pune pe mult trâmbițata libertate maghiară!

Guvern — Andrassy? Cea mai ștearsă figură a vieții noastre politice, „contele negru“ aspiră la președinția consiliului de miniștri... E doar fiul tatălui său. Pentru a pregăti opinia publică, a început prin afișarea acestei președinții — în presă. Unele ziare în frunte cu „N. Fr. Presse“ din Viena se și grăbesc să spună că Andrassy are acum cele mai multe șanse de a fi însărcinat cu formarea noului cabinet. În caz dacă Andrassy va reuși să-și formeze o majoritate, în rândul întâi va realiza reforma electorală — așa cum o înțelege el — și va proceda la o nouă revizuire a regulamentului Camerei.

Oricât de grav ar trată chestia acestei președinții presa amică contelui negru, putem crede în seriozitatea acestei combinații, care n'ar avea alt rezultat decât înstrăinarea mai mare a naționalităților nemaghiare de Viena.

Dela Congresul bisericesc.

În congresul bisericesc, a cărui sesiune s'a încheiat Sâmbăta trecută, s'au adus mai multe hotărâri, pe care cititorii noștri le vor cunoaște din rapoartele amănunțite publicate în gazetele de zi. Aici ținem să fixăm numai două, cele mai însemnate pentru viața noastră bisericescă și culturală. Una din aceste hotărâri este adusă în chestia noilor episcopii. La propunerea zelosului avocat din Timișoara, dl *Emanuil Ungureanu*, congresul a hotărât:

Să se înființeze trei Episcopii nouă.

naradowului, când, ca răspuns la invitarea lor, ei primiră din parte-i o scrisoare pe jumătate neînțeleasă. El le declară că nu va mai pune nici odată piciorul în casa lor și-i rugă să uite pe un nenorocit, a cărui unică speranță era moartea. Câteva zile în urmă, se află că Vladimir plecase la regiment. Era în 1812. Mult timp nu îndrăzni să vorbească despre aceasta Mariei, care își recăpătase sănătatea.

Vladimir nu mai trăia: murise la Moscova în ajunul intrării Francezilor. Amintirea sa părea sfântă Mariei; cel puțin păstră tot ceea ce ar fi putut să i-l aducă aminte: cărțile pe cari el le citise altădată, desemnurile sale, muzica și versurile ce le compusese pentru ea.

Vecinii, cari știau toate, se mirau de statornicia ei și așteptau cu curiozitate pe eroul, care trebuia în fine să biruiască fidelitatea tristă a acestei virginală Artemise.

Cu toată răceala sa, Maria Gavrilovna era ca și înainte înconjurată de pretutindeni. Dar toți trebuiră să se retragă, când apărură în castelul în care locuia ea, Burmin, colonel de husari, rănit, cu crucea Sfântului Gheorghe la butonieră și de o paloare interesantă, cum ziceau domnișoarele din partea locului. Avea aproape 26 ani și un spirit plin de pătrundere și observațiune fără vre-o pretenție și nesilit, care place atât de mult femeilor. Purtarea sa cu Maria Gavrilovna era simplă și liberă, dar inima și ochii

Dieceza înființândă la *Oradea-Mare* se va constitui din toate protopopiatele, cari stau astăzi sub jurisdicțiunea consistorului din Oradea-Mare, cu teritorul lor de astăzi.

Dieceza înființândă la *Timișoara* se va constitui din protopopiatele Timișoara, Comloșulmare, Ciacova, Verșet, Buziaș, Lipova și Belint (cu excepția câtorva comune bisericești) și din comunele bisericești Biserica-albă și Naideș.

Dieceza *Clujului* se va constitui pe teritorul de astăzi al Arhidiecezei, din protopopiatele Alba-Iulia, Abrud, Cămpeni, Lupșa, Turda, Cluj, Unguraș, Cetatea de piatră, Soinoc, Dej, Bistrița, Reghin și Murăș-Oșorhei.

Cu luarea dispozițiilor necesare pentru efecțiunea acestui concluz se îndrumă consistorul metropolitan.

A doua hotărâre s'a adus în chestiunea limbii de catehizare a elevilor gr. or. români din școlile elementare susținute de stat. În chestiunea aceasta comisiunea organizatoare, prin raportorul ei Dr. N. Oncu, propune, iar congresul ia în unanimitate următorul concluz:

„În deplin acord cu vederile diecezelor și ale Consistorului metropolitan, exprimate în remonstrațiunile sale de sub Nr. 20—909 și 334—90 Metr., înaintate la Înaltul Ministeriu de culte și instrucțiune publică în conformitate cu concluzul congresual Nr. 48—903, având în vedere, că în virtutea acestora — catehizarea formează un drept exclusiv al bisericei, întemeiat pe misiunea sa divină, iar folosirea limbii române, ca limbă rituală și oficioasă în instrucțiunea catehizării, fiind decretată și garantată atât prin legile bisericești cât și prin legile statului și având în vedere, că acest drept de instruire a religiei este o chestie bisericescă dogmatică-canonice, care nu poate forma obiect de discuție și concesiune între biserică și stat, — și având în vedere, că prin urmare nu poate stă în dreptul autorităților și organelor bisericești de a face nici un fel de abatere dela aceste principii și dela punctul de vedere al bisericei, de a săvârși catehizarea elevilor de religia gr. or. română pretutindenea și exclusiv numai în limba română, și în fine având în vedere, că ordinațiunile ministeriale emise în această chestie nu numai că nu au nici un temei legal, ci stau în flagrantă contradicție cu legile pozitive bisericești și de stat:

Congresul, ca autoritate supremă bisericescă în reprezentanța întregii metropolii, aproabă întru toate toți pașii întreprinși în această chestie din partea consistorului metropolitan și în puterea dreptului său, bazat pe §. 154 p. 2. din Statutul organic, află că nu poate admite în biserică noastră nici un fel de restricțiune a limbii de catehizare, și astfel față cu rescriptele înaltului Ministeriu de Culte și Instrucțiune publică de sub Numeri 196.267—1908 144.347—1908 și 31.003—1909 — declară, că nu se poate da consimțământul, ca în clasele superioare din școlile elementare de stat, principiile de credință mai de căpetenie și rugăciunile mai obicinuite — să se instrueze și în limba maghiară și peste tot interzice și oprește pe toți preoții ortodocși români din mitropolie, în orice calitate ori funcțiune s'ar afla, de a primi și executa în afaceri bisericești și școlare și în special în chestia de catehizare — ordini și dispoziții venite dela autorități afară de biserică noastră“.

CRONICA LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ.

Iubileul unui profesor român. Zilele acestea, colonia română din Viena a sărbătorit aniversarea a 70-a a unuia din cei mai iluștri reprezentanți ai științei la Români, dl Nicolae Teclu, membru al Academiei Române, profesor la Academia de comerț din Viena și chimist al imprimeriei imperiale.

Dl N. Teclu, născut în Brașov, a făcut mai întâi excelente studii asupra arhitecturii în Viena la München și la academia de belle-Arte din Berlin. Negăsind însă nici în Ardeal, nici în România teren de activitate ca arhitect, s'a pus pe studiul chimiei și a ajuns mai întâi asistent apoi profesor de chimie la Academia de comerț din Viena.

Gimnast pasionat, în timpul petrecut la München, dl N. Teclu și-a câștigat reputațiunea ca reorganizator al Turn-Verein-urilor din Germania de sud. Pot d-șsa a organizat gimnastica la școlile din Brașov și a făcut încercări s'o organizeze și în România. Jocul „Romana“, un fel de cadru național, e tot o combinațiune a d-lui N. Teclu, care, drept urmare a acestei pasiuni, își serbează aniversarea a 70-a ca om de o vigoare excepțională.

În materie de chimie jubilarul e autoritate universal recunoscută în deosebi, în ceea ce privește culorile și lumina, în genere pictura.

ii erau ațintiți pe tot ce zicea și făcea dânsa. Vecinii vorbeau de căsătoria lor ca de ceva deja făcut și buna Parascovia Petrovna se bucura, că fiica ei a găsit în sfârșit o partidă demnă de ea.

Într-o zi, Burmin găsi pe Maria Gavrilovna aproape de lac, sub o salcie, cu o carte în mână, îmbrăcată în alb, ca o adevărată eroină de roman. După primele cuvinte schimbate, Maria Gavrilovna încetă dinadins convorbirea, mărind astfel o turburare reciprocă, căreia nu i-se putea pune capăt decât printr'o explicație fără de veste și hotăritoare.

Și așa se și întâmplă; Burmin, dându-și seamă de gravitatea situației în care se găsea, mărturisî că de mult căută ocaziunea de a-și deschide inima și ceru câteva minute de atenție. Maria Gavrilovna închise cartea și plecă ochii în semn că consimte.

— „Te iubesc, zise Burmin, te iubesc ca un nebun... (Maria Gavrilovna roși și plecă și mai mult ochii). Am lucrat din cale afară de nechibzuit lăsându-mă în voia unei dulci obișnuințe, de a te vedea și auzi în fiecare zi... (Maria Gavrilovna își aduse aminte de prima scrisoare dela Saint-Preux). Acum e prea târziu, pentru ca să mă mai pot împotrivi sorții; amintirea ta, a scumpei și neasemuitei tale icoane, va fi de acum înainte chinul și mângâierea vieții mele; dar îmi mai rămâne să plătesc o datorie

grea, să-ți descoper un secret înspăimântător, care va pune între noi o barieră de netrecut...

— „Taci, în numele lui Dumnezeu, taci, că mă omori.

— „Da, știu, simt că ai fost a mea; dar sunt cel mai de plăns dintre oameni: sunt însurat...“

Maria Gavrilovna îl privi înspăimântată.

— Sunt însurat, continuă Burmin, sunt însurat de patru ani și nu știu care mi-e femeia, nici unde este și nici dacă voiu revedea-o vre-odată!

— Ce zici? strigă Maria Gavrilovna.

— La începutul anului 1812, zise Burmin, mă duceam grăbit la Vilna, unde era regimentul nostru. Într-o zi, ajungând la un popas, pe însurat, pusei să se înhame caii cât se putu mai repede, când fără veste se ridică un viscol grozav; șeful stației de postă și poștașii mă sfătuiră să-l las să treacă.

La început îl ascultai, dar o neexplicabilă neliniște mă stăpânea; părea că un altul mă îndemna. Viscolul însă nu mai contenea; perdui răbdarea, poruncii din nou să-mi înhame caii și plecai pe cea mai îngrozitoare furtună. Poștașului îi veni în cap să țină marginea riului, ceea ce, zicea el, trebuia să scurteze cu trei verste calea. Zăpada acoperea malurile; poștașul întrecu locul unde trebuia să eșim în drum și astfel ne găsim în locuri necunoscute.

Deși are și copii, și nepoți, dl Teclu e totdeauna ca un flăcău voinic, voios și cu deosebire simpatic.

Un nou oraș preistoric. În Sardinia s'a descoperit un oraș preistoric. Descoperirea a făcut-o profesorul A. Taramelli, care a dat mai de demult și peste templul dela Serri. Ruinele orașului le-a aflat lângă Sassori: sunt ziduri ciclopice, strade, case și temple. A chemat să-și dea părerea pe profesorul Orsi dela Neapol, descoperitorul Siciliei preistorice și pe prof. Mackenzie din Edinburg.

Pentru limbă. Studențimea bucovineană se luptă de multă vreme pentru înființarea unei catedre de istorie românească la universitatea din Cernăuți. Ca să li-se realizeze această dorință legitimă, studenții au ținut o serie de adunări, prin cari au protestat cu hotărâre împotriva prigonirii limbii și istoriei noastre într-o țară, al cărei trecut e curat românesc.

Drept răspuns, guvernul austriac a numit în anul acesta, pe un străin de neamul nostru, pe profesorul Milkowicz, să ție cursuri de istorie românească — în limba germană... Noua ironie austriacă a produs o dureroasă impresie printre cercurile românești din Bucovina. Și studențimea s-a hotărât să zădărnicească, în orice chip, înauzurarea acestor cursuri.

Nu știm, dacă nizuințele studenților bucovineni vor da și alte rezultate îmbucurătoare, afară de promisiuni. Ele dovedesc însă o puternică conștiință națională și o nobilă pornire, pentru care se fac vrednici de recunoștința noastră a tuturor.

Le trimitem și noi, de departe, un salut frățesc și calde urări de bine.

500. A apărut în săptămâna trecută numărul 500 din „Biblioteca pentru toți“. E întâiul caz când o bibliotecă românească atinge numărul acesta.

„Biblioteca pentru toți“ s'a pornit, acum treisprezece ani, în editura lui Carol Müller și sub îngrijirea modestului scriitor de basme, Dumitru Stăncescu. Bunul gust și însuflețirea celor doi inițiatori i-au asigurat dela început o răspândire largă. Incet-încet s-a pus astfel la îndemâna publicului, în broșuri tipărite frumos și ieftine, o serie de variate și prețioase scrieri

Furtuna nu se mai potolea; zării o slabă lumină și poruncii să se îndrepte înspre acolo; ajunserăm într'un sat, lumea eșia din biserică de lemn ce eră deschisă; trăsuri staționau afară și oamenii se mișcau în peristil. „Aici! Aici!“ strigară mai multe voci. Poruncii vizitiului să oprească. „Vai unde ai întârziat! Imi zise unul, logodnica ți-a leșinat, popa nu mai știe ce să facă; eram aproape să ne întoarcem; aide dar mai iute“ Sării din trăsura fără să zică o vorbă, și intrai în biserică slab luminată de două sau trei lumânări de ceară. O fată tânără sta pe un scaun într'un colț întunecos al bisericeii, alta i frecă tâmpilele. „In sfârșit, dete Dumnezeu de veniși! zise aceasta din urmă. Încă puțin și ai fi ucis pe domnișoara“.

Bătrânul preot înaintă spre mine, întrebându-mă:

— Vreți să încep?

— Incepe, incepe, părinte, zisei distrat.

Ridicără pe tânăra fată; ea imi păru destul de frumoasă... Neghiobie de neertat... Stam în picioare lângă ea în fața altarului; preotul se grăbi; trei oameni și servitoarea țineau logodnica și se ocupau numai de ea. Ne căsătoriră.

„Sărutați-vă“, ni se zise. Femeia mea își întoarse palidă-i față spre mine. Vrusei s'o sărut, când ea strigă: „Ah! nu e el!“ și căzu fără cunoștință. Martorii își întoarseră spre mine ochii speriați. Eu făcui o săritură, eșii din bise-

originale, și traduceri după autori străini cu renume.

Cu timpul, după câți-va ani de criză amenințătoare, biblioteca a trecut în proprietatea dlui Leon Alcalay. Înflorirea, la care ajunge astăzi, se datorește, în parte însemnată, zelului și iscusinții noului editor. Ne pare rău, însă, că nu putem spune, cu această ocazie, aceleași cuvinte de laudă, și despre priceperea în materie literară a îngrijitorilor de astăzi ai bibliotecii. Sunt de excepționat mai ales traduceri, din cari multe, par a fi fost făcute de scriitori lipsiți de ori-ce talent literar. — Editorii noștri ar trebui să se gândească uneori, că la tipărirea unei biblioteci de popularizare nu pot fi călăuziți numai de interese comerciale...

Ori-cum însă, numărul 500, pe care-l ajunge acum „Biblioteca pentru toți“ dovedește un progres al culturii noastre, pe care-l însemnăm cu bucurie.

Al cui e memoriul din „Reichspost“?

În chestia memoriului partidului „moderat“ începe a se face lumină. Noi am fost cei dintâi cari am atras atențiunea asupra celor dela „Gaz. de Duminecă“ din Șimleu, ridicând o acuză hotărâtă la care nu s'a răspuns decât pe de lături. Acum vine „Tribuna“ dela Arad și într'o corespondență primită din Budapesta scrie următoarele:

În chestia memoriului publicat în ziarul vinez „Reichspost“ am avut prilejul de a vorbi cu un domn din părțile Sălăgiului, care mi-a făcut următoarele descoperiri:

„Noi din aceste părți din capul locului am fost și suntem în clar cu persoana autorului acestui articol politic de mult pregătit, căci pregătirile s'au săvârșit înainte ochilor noștri. Domnul Ioan P. Lazar, poate din convingere și cu intențiile cele mai bune, propagă de mult aceasta idee politică, chiar și în ziarul său „Gazeta de Duminecă“, susține legături intime cu mulți preoți din Selăgiu; eu singur am o copie a unei scrisori a dlui Lazar, adresate unui preot, pentru a putea adevărul cele spuse.

„Memoriul ce mi-s'a arătat și mie este o coală tipărită unguerește și nu este prevăzut cu nici o iscălitură; literile sunt identice cu ale ziarului ce apare în Șimleu. Exemplare s'au împărțit multe și între preoții și învățătorii din păr-

rică fără cea mai mică piedică, mă aruncau în kibitkă și strigai: mână!

— Doamne! strigă Maria Gavrilovna, și nu știi ce s'a făcut sărmana d-tale soție?

— Nu știu, răspunse Burmin; nu știu numele satului în care m'au însurat, nu-mi aduc aminte dela ce stație plecasem. Pe atunci, înțelegeam atât de puțin gravitatea crimei mele viclenii, încât, eșit din biserică, adormii și nu mă deșteptai decât în dimineața zilei următoare, cu trei stații mai departe. Servitorul, care mă însoțea, muri în război, așa că nu mai am nici o speranță de a descoperi pe aceia de care am abuzat atât de mult și care acum este atât de crunt răsbunată de mine.

— Doamne! Doamne! zise Maria Gavrilovna, luându-i mâna: d-ta ai fost. Și nu mă recunoști? Burmin îngălbeni și se aruncă la picioarele sale.

Alexandru Puschin.

Cântec.

Cărăruie, cărăruie,
Care la munte să sue,
Să mă suie și pe mine,
Doar voi da și eu de bine,
Binele de mine fuge,
Răul dinapoi m'ajunge...

țile Sălăgiului și ale Sătmarului de acolo și le-au câștigat și d nii deputați Mihali și Vaida.

La asertiunea mea, că domnul Lazar nu recunoaște paternitatea memoriului, ba a cerut și dela „Reichspost“ să declare dacă el e autorul, d-sa mi-a răspuns:

„Lucru natural, că dl Lazar nu recunoaște paternitatea memoriului, stigmatizat de un act de trădare, cu atât mai mult, căci figurând ca aderent al partidului național, prin recunoașterea paternității s'ar face imposibil, asemenea și ziarul lui, care după demascarea trădării n'ar mai putea să apară.

„Noi de mult știm, zise interlocutorul meu, că dl Lazar tractează cu partidul lui Kossuth, prin mijlocirea deputatului Ugron Gábor, prin comitele suprem al comitatului, cerând chiar sprijinul custodelui de coroană: baronul Wesselényi, care șede în apropierea Șimleului. Dl Lazar a putut ușor să someze ziarul vinez Reichspost ca să descopere pe iscălitorii memoriului, știind că memoriul nu este iscălit de nime și nici ziarul nu cunoaște pe autorul lui, ci caută a-l scoate la lumină prin tactică de ziar, fiind provocat și de Dr. Babeș.

Până ael deslușirea Selăgiului. Dar să vedem acum alte dovezi: Ziarul „Reichspost“ în primul articol arătând textul autentic al memoriului — supt punctul I conține următorul pasaj:

Orice mișcare de organizare a noului partid pornește din Șimleul Sălăgiului și va fi condusă de acolo. Aceasta este absolut necesar, pentru că președintele partidului național român își are acolo reședința. Trebuie deci, dacă va fi nevoie, să începem lupta contra lui. Dar și astfel masa poporului, condusă de preoți și învățători, prezintă acolo sigure sortii de izbândă.

Un moment care concide cu acest fapt este și biletul de liber parcurs pe căile ferate ungare ce-l are și dl Ioan Lazar, câștigat prin mijlocirea deputatului Ugron Gábor dela ministrul de comerț Kossuth. Este cunoscut, că numai ziarele guvernului au bilete libere, dintre cele românești: numai „Ungaria“, „Lumina“ și „Severinul“, ziare care stau în serviciul guvernului. Și deoarece dl Lazar în declarația publicată în „Tribuna“ din 7 Octomvrie n. neagă că ar fi primit cu mijlocirea dlui Babeș, și provoacă pe cei ce știu ceva în cauză să publice fără încunjur, imi împlinesc o datorință ca să iasă sfântul adevăr la lumină când dau loc unei părți din scrisoarea dlui Babeș adresată lui Burdea în chestia biletului dlui Lazar lată-o:

„În 29 c. a fost aici dl Lazar din Șimleu, și te-a căutat (cu mine împreună) voind a afla între altele rezolvarea lucrului pentru biletul gratuit de permanență; am aflat, că cererea cu raportul comitetului suprem a sosit în 27 Iunie și (cum mi-s'a spus la ministeriu) se va rezolvi în cursul săptămânii viitoare, dacă nu s'a rezolvit încă. Ar fi deci bine să scrii lui Sztérényi, dacă nu ar fi isprăvit treaba“...

Dl Lazar are cuvântul...

† Ioan Pinciu. Se anunță din Viena moartea merituosului protopresbiter al Ciacovei, Ioan Pinciu. Răposatul a fost unul dintre puținii noștri fruntași, cari știu să lupte, cu crucea, în frunte. Om cu o cultură superioară, cu o judecată limpede și cu un caracter hotărât, a luat parte aproape la toate mișcările noastre naționale, și se bucură de stima tuturor.

Ioan Pinciu s'a născut în Rășinari. Studiile liceale și teologice și le-a terminat în Sibiu, pe cele filosofice la universitatea din Lipsca. 8 ani dearândul a fost profesor la institutul teologic din Caransebeș și 20 de ani protopresbiter al tractului Ciacova.

Fie-i amintirea veșnică!

Sărbările dela Hațeg.

Ca un strălucit epilog al sărbătorilor dela Rășinari și toate satele românești din Ungaria, a venit comomeraea senină și caldă dela Hațeg. Acest orașel al celui mai istoric ținut, în ale cărui văi de o pitorească frumusețe s'a plămădit sufletul neamului românesc, te cucerește prin înfățișarea simpatică și aerul de sănătate morală, care stăpânește în atmosfera vieții intelectualilor români de aici. Ai impresia că intri într'un orașel, care păstrează formele unei vieți patriarhale, puțin sgomotoase, unde n'a pătruns încă modernismul orașelor mari, cari te ameteșc prin zidirile curioase de-o strălucire insolentă, prin vâlmășagul deosebit al spiritului mercant, care caracterizează aspectul orașelor noastre. Totuși inovațiile se pot observa și aici, dar cu un fast mai puțin sarbăd, și dacă în șirul de case de-o armonie și simetrie fără pretenții, ochiul vizitatorului distinge, nu fără mirare și acoperișuri de șindilă, neagră de intemperiiile naturii, aceasta dovedește bună doză de conservativism sănătos, care nu înțelege să rupă brusc legăturile cu trecutul. Orașelul, care are și un trecut istoric și în vremile îndepărtate aparținuse chiar țării românești, putem spune că e al nostru așa cum se înfățișează astăzi, prin cei 2000 de Români, în fața puținilor Unguri și Evrei. Negotul întins care se purtă în vechime azi e stâns, se mai găesc însă unii negustori bogăți pe lângă boeri unguriți, cum pare că e Kendeffy odinioară Cădea. Astăzi Hațegul poate fi socotit un centru cultural și politic chiar, pentru Români acestui ținut.

Avem aici două biserici frumoase ambele înalte de curând, un protopop ortodox și un vicar unit, o bancă și o seamă de avocați, foarte buni români, cari nu înțeleg să-și rezume activitatea numai la chițibușerii gras plătite, ci stau să înțeleagă și frământările și nevoile mari de cari suferă țărâna noastră, scoborându-se la ea cu îndemnul vorbeii sincere și al faptei cinstite. În vremea din urmă s'a pornit o febrilă muncă de luminare a satelor noastre prin prelegerile populare, și luăm act cu deosebită bucurie, de constatarea, că despărț. Hațeg, a dat, prin hărnicia avocatului Suci, ca director al despărțământului, cel mai înalt număr de prelegeri populare. Preoțimea acestui ținut se apropie tot mai mult de înțelegerea dreaptă a ideilor mari, cari călăuzesc sufletele alese ale neamului nostru, și încep să muncească cu stăruință pentru desrobirea culturală a masselor unde sălășluiește trănicia și nădejdea noastră. O dovedește și gestul frumos care l-au săvârșit ridicând, prin stăruințele inimosului protopop care este Dr. Popescu, minunatul bust în amintirea lui Șaguna și despre a cărui desvălire solemnă vreau să dau câteva informații.

Duminecă în 24 Sept. a. c. s'a servit în biserica arhiplină liturghie festivă de zece preoți în frunte cu prot. Dr. Popescu. Răspunsurile le-a dat corul preoților tineri. La sfârșit s'a celebrat parastas cu cântările funebre atât de duioase, executate cu precizie tot de corul improvizat al preoților. Apoi publicul a eșit în curtea bisericii atât de simpatică și bine orânduită, ca un mic parc, unde este așezat bustul foarte reușit al lui Șaguna pe un soclu de marmoră frumoasă, incins în partea de sus cu un brâu de motive românești săpate în marmoră. S'a început apoi sfințirea apei, săvârșită de 14 preoți, la sfârșitul căreia prot. Dr. Popescu urcă tribuna și rostește o cuvântare cuminte despre Șaguna. La sfârșitul cuvântării vâlul alb de pe bust cade, iar corul execută „Imnul ocazional“ alcătuit de Seb. Stanca (publicat în Rev. teol.) cu muzica de prot. Popescu. A lăsat impresie adâncă. Preotul Aurel Popoviciu în cuvinte avântate predă, în numele preoțimii, bustul în grija comitetului parohial din Hațeg. Avocatul Dr. Străitaru prin o cuvântare

bine simțită și emoționantă îl ia în primire ca însărcinat al com. par. Urmează cununile, din partea clerului, depuse prin câteva cuvinte priecute, de preot. Cerbicean sen.; au venit apoi câțiva țărani, cari iarăși au spus vorbe istețe, societatea olarilor și a tâlparilor din Hațeg.

Corul preoților cântă acum pe un text ocazional scris de Seb. Stanca melodia alcătuită de păr. Cunțan la moartea genialului arhieru. A urcat tribuna dl. Dr. Vecerdea, care a socotit după o datorie oficioasă să aziste la aceste serbări înălțătoare aducând felicitările deputaților congresuali adunați în Sibiu. Mulțamește Dr. Popescu. Corul cântă iarăși Imnul ocazional.

Desvălirea mântuie prin stropirea publicului cu aghiazmă.

La ora 2 p. m. banchet la hotelul „Mielul de aur“. Au luat parte cam 150 persoane. Fi-rește s'a tostat ca de obicei.

Sara la 8 ore concert festiv. Prot. Dr. Popescu își rostește cuvântul de deschidere bine scris, urmează apoi „Imnul ocazional“ cu muzică destul de drăguță. Seb. Stanca citește disertația sa despre activitatea națională a lui Șaguna. Foarte bine prinse momentele marcante din viața politică a acestui spirit gigantic redată în o impecabilă limbă românească, plină de avânt și culoare, pe unele locuri chiar poetică, disertația a fost ascultată cu multă atenție și răsplătită cu aplauze. O frumoasă serenadă „Sara“ de Abt, executată cu căldură de cor, după care urmează panterea din Opera Mignon de A. Thomas, executată frumos la vioară de dșoara Roma Ciuciu cu acompaniament la pian de duduia Florica Ciuciu. Publicul a rămas încântat, iar violinista a trebuit să biseze. Concertul s'a isprăvit cu imnul notoric „Pe-al nostru steag“ care, pentru accentele lui puternice a trebuit să fie bisat.

Serbările desfășurate la Hațeg, aduc o cinste deosebită preoțimii care le-a pus la cale. A fost un prinos de sinceră, curată, demnă și conștientă admirație, adus celui mai mare geniu al nostru. Ași putea spune chiar ca aceste serbări m'au impresionat mai mult decât cele dela Reșinari, prin nuanța lor de sinceritate nefalsificată. Preoțimea acestui ținut care a dat o vie pildă a admirației și însuflețirii sale curate, merită laude înalte pentru fericita inspirație de a începe cultul, prin bronz, al alui Șaguna. E acest gest un semn de înaltă înțelegere, și de... muștrare pentru atâția intelectuali ai noștri, cari s'au făcut vinovați de o falșă comemorare prin chiar faptele lor.

Tenorist.

Pictorul Baltazar.

În anul 1907, admiratorii artelor noastre plastice avură prilejul a vedea într'una din salele Ateneului Român, expozițiunea unui tânăr dar talentat artist pictor. Expozițiunea, ce cuprindea pânze în ulei, acuarele, schițe în creion și cărbune, studii de artă decorativă — în total 126 lucrări — constituia munca neîntreruptă de câțiva ani a artistului A. Baltazar, unul din cei mai sârguitori elevi a maestrului Mirea.

Toată lumea, artiști și profani, se mirau când și cum executase acest pictor, de abia eșit din școală, cu toate neajunsurile ce întâmpină artiștii în cariera lor, atâtea lucrări, într'un timp relativ scurt. Toți se întreceau să-l laude, însă nimeni nu-și închipuia cât suferise el până să ajungă aici.

În adevăr, după terminarea cu distincțiune a cursurilor școlii de arte frumoase din București, al cărei bursier, prin concurs, fusese în tot timpul studiilor, întâiul lui gând, ca al tuturor artiștilor, fû acela de a se prezenta Ministrului de Culte, cu certificatele și cu schițele la subțioară pentru a obține un ajutor spre a-și continua studiile în străinătate. Se înfățișă într'un an înaintea unui Ministru, îi expuse pla-

nurile sale, și cu toate că plecă încredințat că i se va satisface cererea, totuși ministrul nu-și mai aduse aminte de el; în al doilea an se prezintă unui alt ministru ce nu numai că nu-i acordă nimic, dar pentru a-l împedea și mai mult de a face artă, îl numi copist la acel departament. Nu avu ce să facă. Greutățile artei sunt mari iar traiul e îngrozitor de greu când cineva voește să facă artă și nu are nici un sprijin. Primii decii postul acesta, nedescurajându-se și lucră înainte atât în orele libere cât și sărbătorile, numai și numai să nu părăsească arta pe care o iubea cu pasiune. În curând strângând o sumă de bani cu care își cumpără materialele necesare unei expoziții, își dete demisia din postul ce ocupă și se așază pe lucru.

Începă a trimite lucrări la expoziția societății „Tinerimea Artistică“, unde fu apreciat, iar într'o zi, printr'un curaj fără seamăn, dădu la iveală o mulțime de compoziții, inspirat din marii noștri autori, din istorie, religie, diferite capete de expresie, studii de naturi moarte, peisage cu poetice, răsărituri și apusuri de soare, vederi de ale Bucureștilor, biserici și mănăstiri, studii interesante de artă decorativă, acuarele, desemnuri, și le văzurăm pe toate acestea în frumoasa sa expoziție din 1907.

Ne revin în minte multe din interesantele pânze ale artistului, cum de pildă: *Moartea lui Lumânărică, Doamna Ruxandra, Invățătorul, Oștean din vremea lui Ștefan-cel-mare, portretele D-nei și D-lui Dr. Nanu Muscel, portretul tatălui artistului și în stârșit o mulțime de peisage de vară toamnă și iarnă, colțuri de grădini, toate de un colorit plăcut și cald, cu un desemn îngrijit, cu perspective redată cu atențiune cu personaje sănătoase, pline de viață.*

Cu deschiderea acestei expoziții, Baltazar făcea o nouă încercare sperând că va isbuti ca din vânzarea a o parte din lucrări să poată vedea Parisul, a-l studia din punct de vedere artistic și a urmă o Academie superioară.

Văndu însă puțin. Așa numiții „protectori“ ai artiștilor, intrau în expoziție, îi admirau lucrările și atâta tot.

O lună de zile avu deschisă expoziția, când, luându-și mai toate pânzele acasă, se încredință și mai mult că nu cei talentați sunt încunjuțați ci cei ce obișnuiesc a-și face reclamă și cei ce au susținători sus puși.

Nici nesuccesul acesta nu-l descurajă. Lucră din nou de atunci și până în prezent, și în curând are intenția a deschide o nouă expoziție.

Boala de inimă, însă, la care se adaugă grozava suferință din cauza neajunsurilor pricinuite din lipsa de încurajare, îi scurtă viața. Muri subit în seara zilei de 26 Septembrie, — când nici nu împlinise încă 30 de ani, — în atelierul său, acolo unde lucrase cu toată sinceritatea, cu toată dragostea și cu tot devotamentul, cele mai frumoase ale sale pânze, izvorite dintr'o minte superioară, dintr'un suflet ales și rar.

Astăzi atelierul lui Baltazar, reînviat și mărit cu câte-va zile înaintea morții lui, rămâne plin de pânze de toate mărimile și de toate genurile, lucrări ce ne arată cu prisosință talentul și munca artistului dispărut.

Suntem de părere ca amicii și admiratorii acestui distins artist, să ia inițiativa a se expune la Ateneu lucrările rămase de pe urma lui, pe de o parte spre a fi cunoscut și de cei ce nu avuseră ocazie a-l cunoaște, iar pe altă parte, din vânzarea lucrărilor să se vie în ajutorul familiei artistului atât de amărite.

George Dimitriu.
sculptor.

Din Brad.

O alegere și o propunere. — Serbarea Șaguna. — O slăbiciune.

Acum de curând s'au ales la „Crișana“ doi funcționari, pentru posturile cărora se deschisese concurs, în urma cărora au competit nici mai mulți nici mai puțini decât nouăsprezece inși. A surprins acest număr, căci eram dedați să simțim lipsă de tineri în cariera de bancă și deodată constatăm o mare prisosință. Au fost, firește, între respectivii și de aceea, cari au dorit să înainteze trecând dela o bancă mai mică la noi, la „Crișana“ din Brad, centrul „falnicului“ Zărand... dar vor fi fost și de cei fără post.

Ca să dăm dară pâne tuturor tinerilor noștri ieșiți din școlile comerciale, fac următoarea propunere: Să se oblige în conștiință fiecare cărturar român, că ori ce comandă ar face dela ori ce casă comercială din patrie sau din străinătate, să o facă numai în limba română, cum face fiecare popor ajuns la conștiința națională. La prima comandă respectivul comerciant ori industriaș Neamț, Ceh, Italian, Maghiar etc. interesat fiind în materie, își va traduce corespondența română cum va putea, — tot așa la a doua, a treia, poate și la a patra; la a cincea însă va găsi, că-i greu să piardă vremea alergând într'una pe uliți după cunoscători de limbă și se va hotări la una mare și bună: își va căuta un *corespondent român*. Și astfel vom ajunge că ni se vor aplica o mulțime de tineri și pe cariera comercială, formându-ni-se cu vremea *clasa noastră de mijloc* cea atât de mult dorită. De altă parte va câștiga limba noastră, impunându-se ca limbă existentă pe globul pământesc, va câștiga adevăratul popor — căci doar numai în limbă trăiește un neam — accentuându-se tot mai mult și prin Viena, Graz, Praga, Paris, Budapesta, Dobrițin etc. Iar în fine: noi, masa consumenților români, ne împlinim prin asta una din cele mai principale datorințe, ce le avem față de nația-mamă, față de scumpa *lege românească*. Rămâne numai, ca'n școlile noastre să se învețe bine limbile străine, iar tinerii români din școlile comerciale maghiare să învețe prin diligență privată și românește.

*

Serbarea pentru Șaguna a făcut-o gimnaziul nostru de acolo într'un mod vrednic de numele Mântuitorului Românilor din patrie, prin cântări festive de-ale corului, prin declamația poeziei potrivit alese „De de mult...“ de O. Goga, și prin cuvânt ocazional rostit de neobositul profesor Dr. I. Radu, cuvânt ilustrat cu frumoase proiecțiuni cu skioptikonul despărțământului „Asociațiunii“. S'au arătat chipuri luate de pe zidurile plăsmuite de cel sărbătorit, cât și la urmă, figura măreață a Lui, în două ediții (seminarul, reședințele mitropolitane, librăria, muzeul „Asociațiunii“, catedrala, interiorul ei întreg, zugrăvelile de pe cupolă, singuraticii Evangheliști etc., pregătite mare parte de fotografii Fischer, din Sibiu).

*

La gimnaziul din Brad s'au înscris anul acesta școlari numai cu unul mai mult ca'n anul trecut. E înspăimântător de mic mai ales numărul celor din clasa primă (37), care și 'n anul trecut a fost mai mic decât în anul anterior. Și asta în preajma deschiderii clasei a cincea. Cauza? De doi ani s'a deschis în Brad prin stăruințele inspectorului de școale din Deva o *școală civilă de stat*, la care sunt mulți școlari Români, fără urmă de limbă română însă în planul de învățământ, Români parte deștepți, parte imbecili refugiați din gimnaziu. Numitei școale îi dă un însemnat contingent de școlari români chiar și școala elementară anexată gimnaziului și, prin urmare, pregătitoare a acestuia, din care au trecut însă la gimnaziu în acest an foarte

puțini și care acuma are în clasa IV 9, zi: *nouă* copii, cari în anul viitor ar fi să treacă la gimnaziu. Iar școala elementară de stat din Brad se poate lăuda de prezent cu preste 120 de copii de cărturari și țărani români. *Mai anii trecuți erau acolo numai băieți și fetițe din familii inteligente române*, acuma însă s'au îndemnat, pe lângă aproape toți cărturarii din Brad (protopop, preoți, profesori, învățători, meseriași etc.) cât și unii *din jur*, și și țărani noștri să-și ocoliască în masă școala lor proprie, susținută în sensul legii cu patru puteri didactice, dintre cari două le plătește fondul gimnazial, iar celelalte două comuna bisericească. Și ce va fi, când după cât am înțeles, școala civilă „chiamată să scoată la mal pe Ungurii expuși din cuibul valah“ va fi declarat gimnaziu, nu putem ști! Atâta însă putem constata, că ne roade lipsa de conștiință națională românească, simțul de oportunism dus până la extrem și indolența față de propriile noastre instituții culturale. Intre astfel de împrejurări nu i așa, că-i de răs să se mai țină adunări de protestare contra legilor mai mult sau mai puțin apponyane în Bradul cel cu tradiții istorice și culturale românești? Doar numai gura-i de noi, iar când e la adevărat... „facă altul, că eu îmi am interesele mele private...“ și încet-încet, dar — după Apponyi — „sigur și fără să se mai poată opri“ ne ducem pe copcă..... Fără să vreau îmi vine în minte, că având guvernul prusiac intenția să germanizeze școlile polone din Germania, Polonii s'au hotărât, ca singuraticii familii să se asocieze și, cu jertfe materiale enorme să se susțină dascăli ambulanti, cari să crească tinerele mlădițe în limba și caracterul polon.

Un Român.

Francesco Ferrer.

— Omorârea unui mare filantrop. —

Publicăm câteva amănunte asupra vieții filantropului Fr. Ferrer, a cărui omorâre a produs o atât de vie indignare în lumea întreagă.

Ferrer și-a început cariera în Paris. El a sosit la Paris lipsit de ori ce mijloace. Legă prietenie cu șeful de partid spaniol, care trăia aici, Ruiz Zorilla și deveni secretarul său. Locul acesta eră numai onorific, căci fiecare spaniol liber cugetător, care petrecea câtva timp în capitala Franței, avea ambiția să fie secretar al lui Zorilla. Pentru ca să poată trăi, Ferrer a expus în vitrina unei tutungerii din Montmartre un bilețel prin care se oferea ca preparator de limba spaniolă. Găsi câțiva școlari, cari se înmulțiseră, când el își edită opera sa în două volume: „Espagnol pratique“. Această gramatică spaniolă cu metoda ei instructivă a fost mult apreciată.

Peste puțin timp Ferrer ajunse profesor în „Cercle de l'Enseignement Laïque“ și la Asociația Politehnică. În această calitate făcù cunoștință cu o domnișoară bogată — singură în lume — Ernestina Meunier. O învăță limba spaniolă, reușind să adopte și ea ideile liber cugetătorilor.

Ernestina Meunier n'avea nici o familie, nici rude mai apropiate. Făcù în 1901 un testament în favoarea profesorului ei și murì în acelaș an. Intre altele, Ferrer moșteni o casă în Paris, Rue des Petites Ecuries, în valoare de aproape un milion. Azi casa are datorie de 450 mii fr.

Ferrer a făcut mult pentru întemeierea celor 900 școli libere din Spania și fondarea unei edituri, care îi aducea câștig mare.

Relațiunile lui Ferrer cu Domnișoara Meunier provocară gelozia soției lui, ceea ce dădu naștere la o mulțime de scene violente între cei doi soți. Intr'o zi soția lui Ferrer descărcă asupra bărbatului ei un foc de revolver, dar Ferrer nu voi să dea în judecată pe mama copiilor săi. Urmă separarea soților și de oarece legea spa-

niolă nu recunoaște divorțul, acesta fu acordat în baza legilor franceze. Doamna Ferrer se căsătorì cu un rus.

*

În timpul procesului contra lui Moral, cel care a aruncat bomba în ziua nuntii asupra perechei regale, când Ferrer fusese acuzat ca complice, soția divorțată se prezintă ca martoră în proces depunând contra bărbatului ei. Judecata nu acceptă depoziția ei și Ferrer fu declarat liber.

Amicii lui Ferrer asigură că el ar fi fost un om de afaceri foarte capabil, versat în jocul de bursă și înzestrat cu un curaj extraordinar.

În ce privește scopul și organizația școlilor libere înființate de Ferrer, fostul senator francez A. Naquet publică următoarele:

„Am vizitat școala modernă, școala din str. Baileu, în Mai 1905, în cele 48 de ore ce destinam Barcelonei la întoarcerea mea din Alicante, unde petrecusem toată iarna. Am cunoscut profesorii ei și am putut aprecia metodele lor. Nu este numai un mediu de învățământ, ci mai mult decât atâta: un mediu de educațiune. Se fac acolo — căci școala este mixtă — oameni, bărbați și femei, în accepțiunea mare și frumoasă a acestor cuvinte. Inmulți asemenea instituțiuni și în curând veți fi transformat mentalitatea unui popor. Ele sting superstițiunile, suprimă prin aceasta ura între rase și caste, și vor fi, dacă se vor generaliza, cel mai sigur bulevard contra anarhiei. Singurul mijloc eficace de a sfârși cu furiile revoluționare este de a face revoluțiunea inutilă prin sămănarea justiției și a dragostei între ei.

La această operă se consacră Francisco Ferrer, cu un devotament, cu o ardoare, cu o dezinteresare comparabilă devotamentului, ardoarei și dezinteresării unui creștin din timpurile di'ntăiu ale Bisericii...“

Dar clericalismul pândea această operă de desrobire omenească; dacă nu îndrăsnia să o atace în față, el o pândea în umbră, ca la cel întâiu eveniment să-i dea o lovitură mortală. Astfel în 1905, când cu atentatul anarhistului Moral, clericalismul crezù că a sosit momentul loviturii decisive. N'a izbutit atunci, dar a izbutit acum — față de persoana lui Ferrer; vom vedea dacă și față de opera lui.

Și atunci Ferrer a fost închis și dat judecării, pe motivele că ar fi avut legături strânse de amicitie cu anarhistul Mateo Morral care săvârșise un atentat după cum de altminteri și în 1898 fusese pus sub aceeași acuzațiune. Guvernul spaniol, după indemnul episcopatului, n'a ezitat atunci să-l închidă și să-i confişte averea.

Intr'un moment dat fu chiar vorba de a trimite pe Ferrer înaintea jurișdicțiunii militare. Ferrer fu judecat de jurați și achitat, găsit cu totul străin organizațiunilor anarhiste. Dar ceea ce clericalismul n'a izbutit să facă în 1905, a izbutit să facă în 1909.

Pentru a face dovada ideilor cărmuitoare ale acțiunii lui Ferrer, vom da aci numele culegătorilor din toate țările cu care Ferrer eră în relațiune și avea o activitate comună;

Francisco Ferrer, membru al „Federației internaționale a liberei gândiri universale“, fondată la Bruxelles în 1880 avea o acțiune comună cu D. M. Benett, reprezentantul Statelor-Unite; G. Bovio și Moleschott reprezentanți ai Italiei; Carol Brandlang și Herbert Spencer, reprezentanți Angliei; Charles Renouvier, Clement Royer, reprezentanți Franței; W. Liebknecht, reprezentantul Germaniei și Cesar de Paepe reprezentantul Belgiei — cugetători cunoscuți, cari au fost scutiți până acuma de calificativul de anarhiști.

Dar din nimic nu se va putea deduce mai bine intențiunile lui Ferrer, decât din expunerea de mai jos a principiilor cărmuitoare ale „ligei internaționale pentru educația rațională a copiilor“ condusă de Ferrer cu concursul dlor Lai-

sant (Franța), Elslander (Belgia), Heaford (Anglia), Sergi (Italia) și Roonda van Eysinga (Elveția).

Iată acele principii:

a) Educațiunea dată copilului trebuie să rezidă pe o bază științifică și rațională; în consecință, ea trebuie depărtată de orice noțiune mistică și supranaturală.

b) Instrucțiunea nu este decât o parte a acestei educațiuni. Educațiunea trebuie să cuprindă, alături de formarea inteligenței, dezvoltarea caracterului și cultura voinței, pregătirea unei ființe fizice și morale bine echilibrată a cărei facultate să fie armonic asociată și condusă la un maximum de putere.

c) Educațiunea morală, mai puțin teoretică de cât practică, trebuie să rezulte mai cu seamă din pilde și să se sprijine pe marea lege naturală a solidarității.

d) E necesar, mai cu seamă în învățământul primar, ca programele și metodele să fie adaptate pe cât de exact posibil la psihologia copilului — ceea ce n'are loc nicăeri, nici în învățământul public, nici în învățământul privat.

Cine nu împărtășește aceste principii anarhice?

* * *

Au trecut două săptămâni de când consiliul de război intrunit la Barcelona în încheierea model, a judecat pe Francisc Ferrer, acuzat de a fi fost promotorul principal al mișcării revoluționare ce s'a produs la sfârșitul lui Iulie trecut în vechia capitală catalană.

Judecata condusă de locotenent-colonelul Eduardo Aguvire Lacatte a fost sumară, militară: nici un martor n'a fost ascultat; s'a cetit numai depozițiunile martorilor, culese de judecătorul de instrucție — depozițiuni de martori, se zice, în multe părți falsificate. Sentința n'a putut fi cunoscută de nimeni; ea a fost trimisă imediat căpitanului-general și dela el iarăși imediat la Madrid, unde trebuia supusă aprobării cosiliului de război superior și ministrului de război și consiliului de miniștri.

În 48 ore toate aceste formalități au fost îndeplinite, în timp ce Francisc Ferrer era transportat sub escortă la Castelul din Montjuich, acolo unde — legenda spune — cine se duce nu se mai întoarce. Și Miercuri seara, fără ca nimeni să fi aflat ceva, fără ca vre-un indiciu precis să fi trădat cuprinsul sentinței, telegrame venite pe căi indirecte — căci o cenzură riguroasă se exercită în Spania asupra tuturor știrilor privitoare la această afacere — aduceau la cunoștința Europei, la cunoștința țărilor civilizate, că, în veacul al XX-lea, Francisc Ferrer astfel judecat a fost împușcat ca un câine, la 9 ore de dimineața în șanțurile dela Montjuich.

Dela începutul procesului, o agitație — în unele părți în de ajuns de violentă — s'a produs în deosebite puncte ale Europei: la Paris, la Roma, la Amsterdam, la Bruxelles, etc., numeroase scrisori de amenințare au fost adresate regelui Alfons și miniștrilor săi. Cu toate acestea și poate din cauza aceasta — observă cu drept cuvânt un ziar francez — s'a dat deciziunii consiliului de război o urmare neîntârziată.

Vestea execuțiunii lui Ferrer a dat loc la manifestațiuni violente mai cu seamă la Paris și la Roma. La Paris, în străzile mărginașe ambadei Spaniei, s'au ridicat baricade și au avut loc încăerări sângeroase; la Roma sindicatul muncii și grupurile democratice au manifestat în fața statuei lui Giordano Bruno.

CRONICA EXTERNĂ.

Intâlnirea Țarului Rusiei cu Regele Italiei. Țarul Nicolae a Rusiei și-a părăsit țara, pe câteva zile, pentru al se întâlni, la Racconigi, cu Regele Italiei, Intâlnirii acesteia i se dă o mare însemnătate în cercurile diplomatice. Cei mai mulți văd în ea încercarea Rusiei de-a sfărma tripla-alianță și a paraliza influența monarhiei noastre în Balcani.

Intreaga presă Italiană salută sosirea Țarului în Italia, ce va fi o garanție nouă pentru menținerea păcii, ale căruia rezultate binefăcătoare pentru Europa nu pot fi nesocotite. În fața unanimității presei „burgheze“, presa socialistă și-a modificat atitudinea, și pentru a nu face o notă discordantă, s'a resemnat la o tăcere semnificativă. Mult a contribuit la obținerea acestui rezultat modul lui Giolitti de a prezenta latura politică a vizitei Țarului. Presa devotată ministrului de externe le pune în vedere socialistilor, că dacă ei vor amărâ pe Țar cât timp va sta în Italia atunci ei vor face jocul Austriei. Argumentul acesta a prins de minune.

Entuziasmul acesta, însă, n'a fost în stare să adoarmă teama eternă a Țarilor Rusiei de — atentate.

Măsurile ce s'au luat la Racconigi în vederea sosirii Țarului întrec orice închipuire. Racconigi e plin de soldați, polițiști și detectivi. Străinii sunt opriți de a eși pe stradă. Drumul dela gară la castelul regal e păzit militarmente.

Trăsura în cari s'au urcat cei doi suverani, a fost escortată de 3 escadroane de cavalerie, dintre cari 2 au mers înaintea trăsorei, iar a treia după trăsura, — înconjurată de 40 bărbați voinici. Trupele de polițiști au fost înșirate pe străzi, în rânduri de câte opt oameni. Pe străzi au fost în total 25,000 de soldați.

Șeful poliției Drossi a fost personal responsabil pentru siguranța Țarului. Drossi dispunea în acest scop de 8000 de polițiști și detectivi. Nimeni nu avea voie să iasă pe stradă fără legitimație semnată de șeful poliției. Toate prăvăliile, în cari se vând arme, erau închise. Persoanele cari posedă arme de vânatoare etc. erau ținute de a le depune la poliție.

Primirea a fost grandioasă. Drapele falfăiau pe fiecare casă. La ora 1 și jum. detașamente din artileria de fortăreață și bersaglierii alpini iau loc pe tot parcursul cortegiului, dela gară până la castel. Regele sosește la ora 2,18 însoțit de miniștri Giolitti, Tittoni, de casa sa civilă și militară. La orele 2 și jum. trenul imperial sosește în gară. Muzica intonează imnul rus.

O companie de onoare prezintă armele. Țarul se coboară din tren și regele înaintează spre dânsul. Ambii suverani se îmbrățoșiază. Se coboară apoi din tren: ambasadorul Rusiei la Roma, ambasadorul italian la Petersburg, suita Țarului, ofițerii casei militare italiene cari s'au dus întru întâmpinarea Țarului la Bordonecchia. Primarul din Racconigi urează bun sosir Țarului în numele orașului, apoi suveranii pornesc spre castel. Cortegiul este precedat de un pluton de cuirasieri după care urmează o trăsura cu aghiotanți, maestrul de ceremonii, o trăsura a la Doumont în care se află Țarul și regele Italiei, comandantul garnizoanei și un maior de cuirasieri călăresc la dreapta și la stânga trăsorei. Urmează apoi 6 alte trăsuri în care se află miniștrii Giolitti, Tittoni, Iswolski ministrul casei imperiale baronul Fredericks ministrul casei regale Pontiovaglia, primul aghiotant al regelui Brusati, ambasadorul Rusiei la Roma Dolgorouki, ambasadorul Italiei la Petersburg Melegari.

Trăsura regală era precedată și urmată de cuirasieri. De alungul percursului, mulțimea a făcut ovațiuni călduroase. Trupele prezentau armele, muzicele intonau imnul rus și italian.

Trăsurile pătrunzând în parcul castelului se opresc la scara de onoare unde un escadron al regimentului de cavalerie „Savoia“ cu stindard și muzica a dat onoruri. Pe terasa castelului aștepta regina înconjurată de doamne de onoare. Prefectul palatului a întâmpinat pe Țar la scară și l'a însoțit până lângă regina căreia Țarul i-a sărutat mâna; apoi suveranii, miniștrii și celelalte persoane au intrat în castel.

Căderea guvernului spaniol. Indignarea ce-a provocat-o omorârea lui Ferrer nu numai în Spania, ci și în Europa întreagă, a avut drept urmare demisia guvernului spaniol clerical de sub șefia lui Maura și înlocuirea lui cu un nou guvern, liberal, sub președinția lui D. Moret, șeful opoziției.

Demisiei i-a premerș o ședință furtunoasă în Camera spaniolă. Republicanii strigau într'una „Trăiască libertatea! Moarte lui Maura!“ și cereau să se aducă un coșciug și lumânări pe seama ministrului. Zgomotul creșu în așa măsură, încât președintele se văzu nevoit să suspende ședința. După redeschiderea ei anunță că guvernul și-a dat demisia. Anunțarea aceasta a fost primită cu aplauze zgomotoase.

Maura a trebuit să plece dela guvern în urma uriașei mișcări pornite contra Spaniei în toată lumea civilizată, și în fața groazniciei furtuni care începuse a se ridica în țară. Menținerea lui la putere ar fi însemnat poate ruina Spaniei, și atunci regele Alfons a înțeles că trebuie să se despartă de colaboratorul, mai bine zis, de complicele său.

În ce privește programul noului minister — un minister anticlerical — noul președinte Moret a declarat unui redactor al ziarului francez „Matin“ următoarele:

„Maura s'a dus. La vrâsta mea se înțelege că nu setea de putere m'a făcut să-l combat. Am fost însă martor la toate abuzurile, ilegalitățile și crimele guvernului Maura, și a trebuit să le împiedic pentru viitor cel puțin. Patria noastră a fost compromisă în ochii lumii civilizate.

Ofițerii și soldații noștri mor străpunși de gloanțele cabililor, eu mă expun să fiu ucis de gloanțele conservatorilor noștri.

Partidul liberal venit acum la cârma țării va reface toată administrația și va schimba cu totul politica. Tot ce a făcut vechiul regim reacționar va fi înlăturat pentru a se aduce o eră nouă de libertate și legalitate. Va fi o politică de liniștire, o politică de ordine socială.

Atât în ce privește politica internă cât și în cea externă vom schimba totul.“

Numirea noului guvern a făcut cea mai bună impresie în țara întreagă. Primul act al guvernului a fost să ridice cenzura și să amnestieze toți arestații politici.

Expoziție de vite.

Reuniunea română de agricultură din com. Sibiu, aranjează Duminecă la 7 Noemvrie 1909, în comuna Marpod, obicinuita expoziție de vite anuală care este a 19-a.

Expoziția se va mărgini de data aceasta la vite cornute cu excepția caprelor. Expoziția se va ține în ziua amintită, începând dela 10 ore înainte de amiază, și până la ora 1 d. a. când va urma premiarea. Expoziția se va ține pe „Locul de târg“. La expoziție nu se primesc decât vitele locuitorilor din comunele: Marpod, Ilimbav, Alțina, Chirper, Nocrich, Fofeldea, Hosman, Cornățel, Țichindeal, Săsăuș, Bendorf și Nucet. Pentru vitele aduse afară de Marpod se cer pasapoarte în regulă. Cerând trebuința proprietarii au să dovedească că au ținut înșiși vitele timp de 3/4 de an cel puțin. Oile trebuie expuse în grupe de cel puțin 3 capete, altcum nu se premiază. Primirea vitelor în expoziție se face prin comitetul aranjator local, care va publica din parte și dispozițiunile luate. Comitetul poate refuza primirea, însă numai din cauze binecuvântate. Se vor distribui 50 de premii în sumă totală de 300 cor.,

dăruite de comisiunea economică a comitatului Sibiu, și anume se vor distribui următoarele premii:

Grupa I. Bovine de prăsilă (rasa indigenă și străină).

a) tauri de 3—5 ani: 3 premii de câte 10 coroane;

b) vaci de 3—8 ani: două premii de câte 10 cor., 3 premii de câte 8 cor., 2 premii de câte 6 cor. și trei premii de câte 5 cor.,

c) junice și tăureni de 1—3 ani: două premii de câte 10 cor., 3 premii de câte 8 cor. și 4 premii de câte 5 cor.;

d) vitele de 1/4—1 an: un premiu de 10 cor., 2 premii de câte 8 cor., 6 premii de câte 5 cor. și 6 de câte 2 cor.

Grupa II. Oi de prăsilă.

a) berbeci de 1—5 ani: un premiu de 10 cor. și 2 premii de câte 5 cor.;

b) noatini din 1909: un premiu de 5 cor. și 2 premii de câte 4 cor.;

c) noatine din 1909: un premiu de 5 cor., 2 premii de câte 4 cor. și un premiu de 3 cor.;

d) oi de 1—5 ani: un premiu de 8 cor. și două premii de câte 5 cor.

În scopul premiării, comitetul central al Reuniunii agricole a ales juriul constând din d-nii: Panteleon Lucaș, Guido Putkovsky, prim-bretor în Nocrich, ca reprezentant al comisiei economice comitat.; I Chirca și P Drăgits, ambii din Seliște; A. Cosciuc, Dr. I. Stroia, R. Simu, Victor Tordășianu, Dr. P. Span, Dr. V. Stan. Dr. Lucian Borcea, E. Verzariu, O. Stefla și Andrei Teodor, toți din Sibiu; Nicolae Iosif, învățător din Aciliu; Ioan Popescu din Sibiul; I. Ullreich, veterinar cerc. în Nocrich; Ioachim Muntean, protopresbiter și Ioan Părău, par., din Nocrich; Florian Bologa, par., Octavian Sumea, inv., Mateiu Cătană, I. Maiei Nr. 200 și Zev. Maniș, ec., din Marpod; Eliseu Bălăban comisar de drum și Ioan Petrișor, paroh din Alțina; Nic. Gavrea, paroh și D. Duca, notar din Bendorf; Ioan Holerga, par. din Chirpăr; Nic. Petra Petrescu, dir., Val. Bonea, capelan, Aur. Milea not., I. Maniu, cassar de bancă, P. Sopa, Nr. 36 din Fofeldea; Ioan Alexandru, par., Precup Marin not. și I. Stănuț, econ. din Ilimbav; Aron Mețianu, paroh, Dionisie Ganea, ec. din Nocrich; I. Damian, paroh, I. Fruma, inv. pens., I. Olariu inv., N. Radu ec. din Nucet; T. Benchea, G. Simplăcian, par., I. Căliman, inv. pens., N. Bunescu notar, S. Mihu, primar, din Cornățel; I. Pampu, inv., I. Morariu paroh, din Hosman; N. Buzea, notar, I. Popovici, par. și G. Stănuț, inv. din Sasăuși; T. Mihai, notar I. Tatu, paroh., D. Dragoman, inv., I. Ienciu, ec. din Țichindeal. Membrii absenți sau împiedecați de la vot se înlocuiesc prin suplenți.

Nu este ertat a funcționa nimenea ca juror, când este vorba de vitele proprii sau de-ale rudeniilor mai de aproape.

Juriul ia în primire lista generală a vitelor expuse, examinează pe rând și cu o deosebită luare aminte fiecare vită și apoi se consultă asupra premiării, îngrijindu-se ca publicul și exponenții să nu înraiească câtuș mai puțin asupra hotărârilor de luat.

În ședința ce urmează examinării vitelor membrii juriului se consultă din nou și se pronunță, dovedind îndreptățirea propunerilor și apoi hotărând cu majoritate absolută de voturi.

Împărțirea premiilor urmează a se face în mod sărbătoresc, ținându-se mai întâi o vorbire în prezența juriului și comitetului aranjator, a exponenților și publicului întrunit.

Secretarul juriului se însărcinează a compune un raport special asupra expoziției și premiilor. Raportul scris de prezidentul și secretarul juriului, să păstrează în arhiva Reuniunii.

Scopul expoziției este mai ales a urni și încurajă adevărata propășire în economia vitelor. Drept aceia în privire se va lua, nu atât intențiunea vădită de a străluci cu vite de paradă, ci mai cu seamă buna chibzuire în alegerea vitelor de prăsilă, hărnicia și inteligența dovedită în realizarea scopului urmărit.

Ca vrednice de premiat se consideră mai ales bovinele, cari intrunesc în mare măsură însușirile vitelor mari, puternice, frumoase la trup, blânde, lăptoase, bune de prăsilă și de îngrășat.

Între scăderile, cari nu îngăduie premiarea, se numără un trup bolnăvicios, murdar, cum și scăderi cari supără vederea (d. e. un corn rupt, un mers prost, rane urfite, etc.)

Ca semne de lapte mult se consideră trup prelungit, piept larg și foale șerpuit de vine groase; uger plin și mare, nu prea cărnos, nici prea gros, înzestrat cu păr scurt și moale și având 4 țite moi, deopotrivă de mari; piele molatică, păr subțire și privire blândă.

Ca bune de îngrășat sunt a se consideră mai ales vitele trunchioase, cu capul mic, oase subțiri, piept larg și cărnos șolduri îndepărtate, cobză lătareată, piele mișcăcioasă, păr moale.

Ca bune de muncă se consideră mai cu seamă vitele osoase, cu picioare cam lungi, piept larg și rotunzit, șolduri puternice, unghii sănătoase, mers vioiu și regulat.

Întăetate se cuvine mai întâi oilor mari, cărnose, lăptoase și bogate în lână frumoasă și subțire, moale și lungă, deasemenea să cuvine întăetate oilor de soi vestit și însoțite de miei cu blană aleasă.

Rasa țigăe și stogoșe se preferă raselor bursane (țurcane).

Din ședința comitetului central al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiuului“, ținută la 7 Octomvrie n. 1909.

Pant. Lucaș
prezid.

Victor Tordășianu
secretar.

ȘTIRI.

O agapă. Sâmbătă seara, după închiderea sesiunii, membrii congresului au dat o frumoasă serbare intimă, în restaurantul dela „Împăratul Romanilor“, în onoarea celor trei membri mai bătrâni, cari fac parte din Congres dela înființarea lui, din 1868. Sunt dd. Cosma, Ioan Calvaler de Pușcariu și Dr. Iosif Gall.

Primul toast l-a rostit cu această ocazie, părintele arhimandrit Vasile Mangra, care roagă triumviratul statutului organic să primească omagiile generației mai ti nere. Răspunde d. Pușcariu.

Di Partenie Cosma, cu glasul vibrând de emoție, spune, că lasă în grija tinerilor moștenirea marelui Șaguna. Tinerii au datoriat să păstreze cu sfințenie această moștenire și să o sporească spre binele bisericii și al neamului. În numele acestora vorbește avântat, dl Vasile Goldiș.

După frumoasele discursuri, cei trei bătrâni sărbătoriți au povestit mai multe anecdote interesante culese de pe vremea celui dintâi congres.

Serbarea, astfel animată, s'a întins până seara târziu.

Bursa „Andrieu Șaguna“. Cu prilejul comemorării marelui mitropolit „Liga Culturală“ a înființat o bursă, cu următorul regulament:

Art. 1. Liga Culturală, instituie o „bursă“ care va purta numele mitropolitului Andrei Șaguna.

Art. 2. Bursa se va da unui absolvent de seminar din Ardeal și Ungaria, fără deosebire de confesiune.

Art. 3. Ea va constă din 100 lei pe lună serviți timp de trei ani de zile.

Dintre aceștia ani, unul (cel dintâi) va fi întrebuințat în București la cursurile facultății de teologie și facultății de litere. Al doilea an, la o facultate de teologie catolică sau protestantă în Germania; iar al treilea, la o înaltă școală de teologie din Orient (Grecia sau Rusia) avându-se în vedere studiile de istorie bisericească ce se pot face acolo.

Art. 4. Termenul de trei ani nu poate fi prelungit în nici un caz.

Art. 5. Pentru călătorii se pot acorda dacă se va găsi cu cale, despăgubiri.

Art. 6. Bursierii se îndatorează a prezenta la sfârșitul celor trei ani de studiu o culegere de documente sau o lucrare privitoare la istoria bisericească a românilor de sub coroana habsburgică fără deosebire de confesiune și fără a i-se da câtuș de puțin un colorit polemic confesional.

Art. 7. Bursa se capătă prin concurs care se va ține în ziua de 3 Mai st. n. În amintirea manifestării naționale românești la care Șaguna a luat parte.

Art. 8. concursul se va trece înaintea unui profesor delegat de mitropolia românilor ortodocși, a unui profesor delegat de mitropolia românilor uniți și a unui cleric din Ardeal, pe care îl va desemna comitetul central al Ligei.

Concursul se va ține alternativ la Sibiu și la Blaj, începând cu Sibiuul.

În jurul unei demonstrații. O desmintire și o lecție în aceeași zi.

„Telegraf român“ din Sibiu desminte „preținsa“ demonstrație împotriva episcopului Aradului, iar „Lupta“ din Budapesta găsește că „demonstrația pare tot atât de puțin înțeleaptă și tot atât de puțin onorifică pentru aranjatorii ei — cași închinarea episcopului Papp la monumentul lui Kossuth“. Organul autorizat spune în acelaș timp că „tinerimea vitează“ ar trebui să demonstreze împotriva lui Apponyi, sau a procurorului Lazar care a insultat memoria lui Iancu, sau împotriva celor cari au sfărmat piatra libertății din Blaj, etc.

Desmintirea din „Tel. român“ nu surprinde. Toți vecinii reședinței mitropolitane ni-au confirmat știrea că într'adevăr s'a făcut o strașnică demonstrație împotriva episcopului Aradului și chiar numai cel vizat n'a auzit-o! Cel vizat și „Tel. român“... Organul din Sibiu desminte întotdeauna din oficiu și la poruncă.

Ne surprinde, însă, notița din organul dela Budapesta, care așteaptă dela „tinerimea din Sibiu și Arad“(?) alte vitejii.. Și nu ne surprinde critica ce-o face tinerimii, ci ne surprinde faptul că aceleași cuvinte de critică le-am auzit și în Sibiu. „Lupta“ scrie cuvintele cu pricină după informațiile ei particulare din Sibiu și, lucru ciudat, informațiile aceste au pornit din acelaș izvor, din care a pornit și desmintirea, — din anturajul unei înalte fete bisericești.

Se întăresc legăturile de prietenie între „Lupta“ și... și... „Tel. român“, sau dl Dr. V. Lucaci a luat în mână conducerea ziarului autorizat?

Nu cerem lămuriri.

Succesul lui Blériot în Viena. Duminecă dimineata, celebrul aviator Blériot a făcut o ascensiune la Semmering, lângă Viena. El a stat aproape o oră în aer și a încunjurat de trei ori câmpul de experiență. Timpul a fost favorabil. Blériot a atins înălțimea de 345 metri în două rânduri, menținându-se la această înălțime odată 25 minute și altă dată 18. La această reușită ascensiune se aflau de față Împăratul Franz Ioseph și Arhiducii Frederic și Salvator.

Împăratul a sosit la orele 3 și 40 minute pe câmpia de la Semmering spre a asista la ascensiunile lui Blériot.

Împăratul a fost întâmpinat de către ambasadorul francez Croizier. Prima ascensiune a avut loc la orele 3 și 44 minute. Blériot a ocolit pista de mai multe ori și s'a lăsat spre cortul împăratului în semn de omagiu. Mulțimea l-a aclamat în mod frenetic. Blériot s'a înălțat apoi la 50 de metri și a făcut mai multe evoluțiuni foarte precise. După un sbor de 24 minute, Blériot a descins fără accident, fiind aplaudat de mulțime. Blériot s'a prezentat după aceea la împărat care s'a întreținut cu dansul.

A doua ascensiune a avut loc la orele 4 și 22 minute și a durat 25 minute. Blériot a fost din nou aclamat de mulțime.

Numărul spectatorilor, cari au asistat la ascensiuni, se evaluează la 160 de mii.

Din Viena, Blériot a plecat la București.

Nr. 1197—1909.

CONCURS.

Comitetul „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ publică concurs pentru:

O bursă de K 100 (una sută) anual din „Fondul Avram Iancu“, destinată pentru tineri dela școale secundare.

Petițiile se vor adresa comitetului central al „Asociațiunii“ în Sibiu, strada Morii Nr. 6, până la 3 Noemvrie n. a. c., împreună cu următoarele aceluze în original sau în copie legalizată:

- certificat de botez;
- atestat școlar;
- atestat de paupertate.

Sibiu, din ședința comitetului „Asociațiunii“ ținută în 9 Octomvrie 1909.

Iosif Sterca Șuluțu
prezident.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.
Red. responsabil: DEMETRIU MARCU.